
2 VNITŘNÍ SPRÁVA

Vnitřní správa je jedním z tradičních odvětví veřejné správy, které v sobě zahrnuje několik dílčích úseků. Původně pro ni bylo používáno označení policejní správa a zahrnovala v podstatě veškerou vnitřní správní činnost státu, kterou nebylo možné zařadit do ostatních oblastí správy, tedy správy finanční, vojenské, zahraniční a justiční. Postupně se z oblasti vnitřní správy oddělovala další odvětví, kupř. správa zdravotnictví, školství či dopravy a samostatnou oblastí se stala i správa policejní a bezpečností. Vnitřní správa bývá vymezena spíše negativně, jako odvětví zahrnující problematiku nespádající do dalších specializovaných odvětví veřejné správy. Možnost pozitivního vymezení je založena na okruhu subjektů vykonávajících vnitřní správu a na právní úpravě otázek, které do této oblasti spadají.

Vzhledem k uvedenému je pro vnitřní správu charakteristická značná vnitřní strukturovanost a s tím související velké množství právních předpisů, a to i různé právní síly, které jsou navíc předmětem relativně častých novelizací, přičemž do právní úpravy některých úseků (zejména oblasti cizineckého práva) poměrně výrazně vstupuje i unijní legislativa.

Z obsahového hlediska lze vnitřní správu rozčlenit do několika úseků: zabezpečení osobního stavu obyvatelstva (zahrnuje celou řadu institutů jako úprava matrik, jména a příjmení, evidence obyvatel, elektronický podpis, občanský průkaz, cestovní doklady, pobyt cizinců, azylové právo a státní občanství); shromažďovací právo; archivnictví, spisová služba, vidimace a legalizace a územní členění státu, státní symboly a sčítání lidu. Uvedený výčet úseků vnitřní správy naznačuje význam tohoto odvětví veřejné správy, jelikož pro fungování státu zajišťuje zcela nezbytné úkoly související se zabezpečením evidence obyvatel (a to nejenom ve vztahu k občanům, ale i cizincům), zajištěním výkonu práva na shromažďování a zajištěním pořádku u uvedených vnitřních záležitostí státu. Řada institutů z oblasti vnitřní správy (zejména z oblasti zabezpečení osobního stavu obyvatelstva) vytváří předpoklady pro fungování dalších veřejnoprávních odvětví, ale svůj nezpochybnitelný význam má i pro soukromoprávní oblast. Přes značný obsahový rozptyl uvedených úseků vnitřní správy lze najít společného jmenovatele v podobě Ministerstva vnitra jako ústředního orgánu státní správy.

Za součást vnitřní správy, pro kterou je charakteristické zpracování vybraných údajů o fyzických osobách, lze kromě výše uvedených úseků označit i oblast ochrany osobních údajů, jež představuje poměrně nový segment správního práva, související do velké míry s rozvojem informačních systémů. S oblastí vnitřní správy je přitom velice úzce provázána i obecná problematika nakládání s informacemi, tedy zejména vytváření a správa různých informačních systémů, jakož i jejich poskytování.

Vzhledem k tomu, že oblast vnitřní správy zahrnuje řadu institutů, které tvoří relativně samostatné úseky, jsou příklady a otázky této kapitoly rozčleněny do podkapitol reflektujících vybrané segmenty vnitřní správy:

1. Zabezpečení osobního stavu obyvatelstva I – matriky, jméno, příjmení, evidence obyvatel, občanské průkazy, cestovní doklady
2. Zabezpečení osobního stavu obyvatelstva II – pobyt cizinců, mezinárodní ochrana, státní občanství
3. Shromažďování
4. Ochrana osobních údajů

Osnova znalostí:

Matrika, matriční úřad, matriční kniha, matriční událost; jméno, příjmení; evidence obyvatel, trvalý pobyt, rodné číslo; občanský průkaz; cestovní doklady; pobyt cizinců – vstup na území, pobytové režimy, vízum, přechodný pobyt, dlouhodobý pobyt, trvalý pobyt, správní vyhoštění, zajištění; mezinárodní ochrana – uprchlík, pronásledování, azyl, doplňková ochrana, řízení o mezinárodní ochraně; státní občanství – způsoby nabývání a pozbytvání státního občanství, řízení o nabytí státního občanství; shromažďování – oznamovací princip, svolavatel; ochrana osobních údajů – osobní údaj, citlivé údaje, zpracování osobních údajů; organizace veřejné správy na jednotlivých úsecích vnitřní správy.

2.1 Zabezpečení osobního stavu obyvatelstva I – matriky, jméno, příjmení, evidence obyvatel, občanské průkazy, cestovní doklady

V úvodu již bylo zmíněno, že zabezpečení osobního stavu obyvatelstva zahrnuje celou řadu institutů, přičemž pro každou podoblast tohoto úseku

vnitřní správy zpravidla existuje zvláštní právní úprava. Předně sem řadíme úpravu matrik, jména a příjmení, což jsou oblasti, které do jisté míry navazují na právní úpravu a instituty rodinného práva. Stěžejní právní normou je pro tuto oblast zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení. Při řádném výkonu veřejné správy hraje významnou roli další segment zabezpečení osobního stavu obyvatelstva, a to evidence obyvatel, jelikož stát přirozeně musí mít o svých obyvatelech přehled. Problematika evidence obyvatel, která ve své podstatě vytváří předpoklady pro řádné fungování státní správy, je upravena v zákoně č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a zákoně č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a v zákoně č. 111/2009 Sb., o základních registrech. Nevyhnutelnou součástí zabezpečení osobního stavu obyvatelstva tvoří i právní úprava občanského průkazu, který představuje veřejnou listinu, jíž občan prokazuje své jméno, příjmení, podobu a státní občanství, jakož i další zapsané údaje. To opět hraje velice důležitou roli při výkonu veřejné správy, zejména při kontaktu občana s orgány veřejné správy. Prokazování totožnosti je totiž při kontaktu s orgány veřejné správy takřka rutinní záležitostí. Právní úprava občanských průkazů je vtělena do zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech. V neposlední řadě do zabezpečení osobního stavu obyvatelstva řadíme právní úpravu cestovních dokladů, tedy veřejných listin opravňujících k opuštění území, resp. k překračování státních hranic České republiky přes hraniční přechod. Tato oblast je do velké míry ovlivněna členstvím v Evropské unii a volným pohybem osob v schengenském prostoru. Jako cestovní doklad tak již dlouho neslouží pouze cestovní pas, ale v případě překročení hranice s členským státem EU i občanský průkaz. Právní úprava cestovních dokladů je obsažena v zákoně č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech. Vyjma výše uvedených zákonů, které upravují základní aspekty zmiňovaných segmentů zabezpečení osobního stavu obyvatelstva, je potřeba pamatovat na příslušné prováděcí právní předpisy, které dané zákony provádějí.